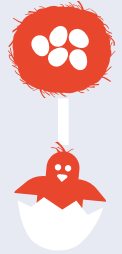

Turinys

- 9 ... Kodėl paukščiai?
- 10 ... Kas yra paukštis?
- 11 ... Paukščių klasifikacija
- 12 ... Tie sudėtingi paukščiai
- 17 ... Apie paukščių lizdus ir kiaušinius
- 20 ... Kas išaugs iš tų vaikų?

- 22 ... Ausuotasis kragas
- 24 ... Didysis kormoranas
- 28 ... Gandrai ir garniai
- 32 ... Didysis baublys
- 34 ... Gulbės
- 36 ... Žąsys

-
- 38 ... Antys
- 40 ... Didysis dančiasnapis
ir klykuolė
- 42 ... Kurtinys ir tetervinas
- 44 ... Kurapka, fazanas
ir putpelė
- 46 ... Pilkoji gervė
- 48 ... Laukys ir vandens vištos
- 50 ... Pempė ir jūršarkė
- 52 ... Sėjikai, bėgikai ir plaukikai
- 54 ... Gaidukas ir
paprastasis gričiukas
- 56 ... Perkūno oželis,
tilvikai ir tulikai
- 58 Kirai
- 60 Žuvėdros
- 62 ... Alka, taistė, mormonas
- 64 ... Ereliai
- 66 ... Vanagai
- 68 ... Sakalai
- 70 ... Karveliai
- 72 ... Gegutė ir jos pagalbininkai
- 74 ... Didysis ir mažasis apuokai,
liepsnotoji pelėda
- 76 ... Kitos pelėdos
- 78 ... Lėlys, čiurlys, tulžys
ir žalvarnis
- 80 ... Kukutis
- 82 ... Geniai
- 84 ... Vieversiai
- 86 ... Kielės ir kalviukai
- 88 ... Kregždės
- 90 ... Svirbelis ir
vandeninis strazdas
- 92 ... Strazdai
- 94 ... Musinukės ir kiauliukės
- 96 ... Kūltupis, lakštingala,
raudonuodegė
- 98 ... Nykštukas, miškinis
liputis ir bukutis
- 100 ... Nendrinukės ir krakšlės
- 102 ... Devynbalsės
- 104 ... Pečialindos
- 106 ... Zylės
- 108 ... Remeza, ūsuotoji
ir ilgauodegė zylės
- 110 ... Medšarkės
- 112 ... Varnėnas
- 114 ... Varniniai paukščiai
- 118 ... Žvirblis, kikilis,
dagilis, žaliukė
- 122 ... Sniegenos
ir kryžiasnapiai
- 124 ... Startos

Tie sudėtingi paukščiai

SPARNAI

Kas iš mūsų nebandė pasidirbti sparnų – prie rankų prisitvirtinti rėmus, apklijuotus popieriumi, suplasnoti jais ir nuskrusti. Tačiau ar kam nors pavyko pakilti į orą? Kodėl taip paprastai skrenda paukščiai? Gal jų sparnai labai dideli?

Visada stebėdavausi, kad sparnai yra tokie skirtingi. Štai gervės ar gandro, jūrinio erelio jie ilgi ir platūs. Čiurlio ar kregždės sparnai siauri ir ilgi. O šarkos sparnai visai trumpi, apskriti. Arba kurapkos – ir trumpi, ir nedideli. Kodėl jie tokie skirtingi?

Sparnų forma, ilgis, plotis vaizdžiai parodo, kokiomis sąlygomis gyvena kiekviena rūšis. Taigi gandras, gervė ar erelis skraido atvirose erdvėse, dažnai ne tiek plasnoja, kiek sklendo. Čiurlys, kregždė nardo ore. Šarka nardo tarp šakų, ji nekyla aukštai ir neskrenda toli. Net vištvanagis, miško paukštis, yra palyginti trumpais sparnais. Kurapka nuo žemės pakyla labai staigiai, skrenda greitai, bet nulėkusi saugų atstumą vėl leidžiasi. Ji dažniau keliauja pėsčiomis.

Jūrinis erelis

JŪRINIO ERELIO – didžiausio Lietuvoje perinčio plėšriojo paukščio – ištiestų sparnų ilgis gali siekti iki 2,4 m.

Šelmeninė kregždė

Didžiosios anties gaigalas

SVORIS

Ne mažiau svarbi sąlyga, paukščiams leidžianti skraidyti, yra mažas jų kūno svoris. Dažnai nustembame sužinoję, kad paukščiai, atrodantys esą labai stambūs, iš tikro yra lengvi. Štai Juodkrantės kolonijoje žiedavome iš lizdų žemėn iškritusius, bet tėvų auginamus pilkųjų garnių jauniklius. Jie buvo jau plunksnuoti, kai kurie užskrisdavo ant šakų. Sugavus tokį paukštį, pirmiausia reikia stverti už snapo, nes gindamasis jis kerta aštrių snapu. O kitkas... kodėl jis toks lengvas, lyg pūkas? Gal serga? Pilkasis garnys yra ilgakojis, plačiais lenktais sparnais, galėtum manyti jį sveriant 5 kilogramus.

Knygose tvirtinama, kad suaugusio garnio svoris – 1,5–2 kg. Vadinas, vaizdas rodo viena, o svarstykėlės – kita. Tik kai kurie paukščiai sveria daugiau kaip 10 kg. Tokios dažniausiai būna gulbės nebylės – norėdamos pakilti, jos ilgai „bėga“ vandeniui, plaka sparnais ir spiriasi kojomis. Visiems pažįstama pilkoji varna sveria apie 500 gramų, šarka – 230 g, varnėnas – 75 g, naminis žvirblis – 35 g, didžioji zylė – 18 g, pilkoji pečialinda – 7,5 g, nykštukas – 5–6 gramus.

Paukščiai sukurti skristi – jų kaulai tuščiaviduriai ir labai tvirti, daugelis skeleto kaulų suaugę tarpusavyje.

Kai kurie organai, net ir skrydžiui labai svarbūs plaučiai, yra maži, o kvėpuoti skrendant padeda tarp raumenų ir vidaus organų esantys oro maišai.

Skrydžiui reikalingą jėgą sukuria krūtinės raumenys – jie labai dideli, gali sudaryti ketvirtadalį kūno svorio. Pritvirtinti prie krūtinakaulio keteros kaulo, raumenys judina sparnus.

Kolibris

Paprastasis nykštukas

Lietuvoje stambiausias laukinis paukštis yra GULBĖ NEBYLĖ. Suaugęs patinas sveria 9–15 kg, patelė – 8–12 kg. Tai vienas iš trijų pasaulyje sunkiausių skraidančių paukščių greta didžiojo einio ir kondoro.

Mažiausias Lietuvoje – PAPERASTASIS NYKŠTUKAS, sveriantis tik 5–6 g. Pasaulyje – KOLIBRIS (1,6–2,0 g).

Pilkasis garnys

Gulbė nebylė

Pilkoji gervė

PILKOJI GERVĖ – vienas didžiausių, ūgiu baltąjį gandrą lenkiantis paukštis. Grakšti, ilgakojė ir ilgakaklė gervė atrodo išskirtinė – savo budrumu, pastabumu daro atsargaus paukščio įspūdį. Ten, kur ja nesidomima, gali būti greta žmonių, vaikščioti dirvoje prie trobų, perėti pelkutėje už sodo tvoros. Kitur ji baikšti, o į lizdą visada grįžta pasilenkusi, slapstydama, jį palieka taip pat atsargiai, saugodama jo vietą.

Gervės yra pilkaplunksnės, kartais labai šviesios ir iš tolo atrodo beveik baltos. Tik kaklas, kakta, sparnų galai juodi, o pakaušyje yra ryški raudona dėmė. Gervei vaikstant atrodo, kad jos uodega ilga, lyg garbanota, tačiau jai pakilus paaiškėja, kad jos uodega trumpa, o papurusios plunksnos yra pečių srityje. **Gerviukai** būna pilkai rusvi, lyg gelsvi. Apsiplunksnavus iki išskridimo jų galvos lieka gelsvos, be to, jie cypsi,

todėl net bendrame pulke skiriasi nuo senų gervių.

Iš žiemaviečių gervės parskrenda anksti, dažnai jau vasario mėnesį. Jeigu dar būna sniego ir pašąla, gervės kantriai braido po pelkes, laukuose **lesa** želmenis ir grūdus. Apie gervių sugrįžimą sužinoma iš garsaus trimittavimo, girdimo iš labai toli. Gervės taip sveikina viena kitą. Be to, jos šoka plasnodamos sparnais, pakildamos į orą, neretai snape laikydamos žolės kuokštą.

Pasiklausykite
pilkosios
gervės

Gervių **lizdas** – ant žemės, ant kupstų tarp pelkės vandens, viksvų. Dabar jos peri ne tik miškuose, bet ir laukų krūmynuose, užsemtuose plotuose. Lizdas gali būti iš šakelių, žolių, kitur tik iš žolių, viksvų. Dėtyje du pilkai žalsvi, su stambiomis dėmėmis kiaušiniai.

Patelė peri apie 30 dienų, patinas visada būna greta ir kai kada ją pakeičia. Jaunikliai greitai palieka lizdą ir keliauja su tėvais, būdami pusantro mėnesio pradeda skraidyti.

Vasarą gervės šeriasi, joms iškrinta sparnų didžiosios plasnojamosios plunksnos ir apie pusantro mėnesio jos skristi negali. Rugpjūčio vidury gervių šeimos telkiasi į pulkus. Iš Lietuvos išskrenda spaliumi įpusėjus.

